

ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПІДХІД В РЕЛІГІЙНІЙ ОСВІТІ В ШКОЛАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті розкриваються зміст та важливість інтерпретаційного підходу у викладанні неконфесійної релігійної освіти, що має педагогічні цілі та сприяє вихованню толерантності в учнів будь-якого віку, що навчаються в школі. В основі цього підходу лежать три ключові концепції, такі як репрезентація, інтерпретація та розмірковування. Цілями цього підходу являється підвищення знань та розуміння найрізноманітніших релігійних традицій та на цій основі виховання толерантності в учнів. Реалізація цього підходу у педагогічній практиці на уроці може починатися з різних прикладів з релігійних традицій чи учнівських запитань та їх поглядів і досвіду з релігійних традицій. Також у статті визначається гнучкість інтерпретаційного підходу, важливим аспектом якого є рівність релігій, що вивчаються, жодна не ставиться вище чи засуджується. Основою цього підходу являється особистий досвід учня та його особиста участь і вплив на організацію педагогічного процесу.

Ключові слова: інтерпретаційний підхід, неконфесійна релігійна освіта, методи, репрезентація, інтерпретація, розмірковування.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлена потребами сучасної соціальної і політичної практики багатоконтинентних і багатокультурних країн світу, а також гостротою проблем, які супроводжують входження української школи в європейський освітній простір і потребують пошук шляхів їх розв'язання і в багатьох державах світу, і в Україні. По-суті релігійний світогляд, у вужчому розумінні, і релігійна неконфесійна педагогіка представляє радикально плюралістичну модель світу, в цьому полягає одна з головних причин підвищеного інтересу до релігійної педагогіки, який спостерігається останні два-три десятиріччя по всьому світу. Одним з прогресивних педагогічних підходів у викладанні неконфесійної релігійної освіти є інтерпретаційний підхід.

Аналіз досліджень свідчить що питаннями педагогічних підходів до вивчення неконфесійної релігійної освіти в школі були зацікавлені такі вчені як Роберт Джексон, який стояв у витоків розробки інтерпретаційного підходу релігійної освіти, Емі Вітол зробила внесок у дослідження важливості ролі учня в організації педагогічного процесу, Джулія Іпгрейв займалася вивченням ролі діалогу в релігійній освіті. Спираючись на аналіз праць вищезазначених науковців, пропонуємо виявити основні ідеї інтерпретаційного підходу до релігійної освіти у школах Великої Британії.

Мета статті – проаналізувати нові підходи до релігійної освіти у школах Великої Британії з акцентом на важливість інтерпретаційного підходу для реалізації неконфесійної релігійної освіти, що ставить перед собою педагогічні задачі, одна з яких виховання толерантності.

Виклад основного матеріалу. Необхідність поставити викладання релігійної складової людського світогляду в школі на педагогічні засади і залишити неконфесійну спрямованість релігійного предмету сприяла тому, що виникають нові підходи у викладанні релігії у школі. Одним з прогресивних новітніх педагогічних підходів у неконфесійній релігійній освіті являється інтерпретаційний підхід, який впроваджує методи для розвитку розуміння різних релігійних традицій учнями різного віку. Цей підхід реалізується за допомогою трьох ключових концепцій: репрезентації, інтерпретації та розмірковування.

Актуально, в ході нашого дослідження, розглянути один з найновітніших підходів релігійної освіти, який найкращим чином розкриває зміст неконфесійної релігійної освіти, яка здатна сприяти вихованню толерантності. Цей підхід був запропонований та розроблений під керівництвом Роберта Джексона, професора уорвікського університету Великої Британії, що отримав назву «пояснювальний підхід» (Interpretive Approach). Цей підхід націлений на запровадження методів з розвитку розуміння різних релігійних традицій, котрі згодом можуть бути використані усіма дітьми шкільного віку, також підвищити знання та розуміння релігійних традицій, але не заохочувати учнів прийняти якусь релігію чи розвіювати міфи релігійних традицій. Пояснювальний чи інтерпретаційний підхід враховує різноманітність та відмінності, що існують всередині релігій та визнає взаємодію релігій та культури [7].

Цей підхід набув впровадження в інших країнах, таких як Німеччина, Норвегія та Південна Африка. Методологія цього підходу з'явилася з досвіду спостережень за колективним навчанням дітей та молодих людей що мають різні релігійні витоки та живуть у Великій Британії. Також, використовувалися методи антропології та етнографії разом із інтуїтивними прикладами з літератури та інших галузей, таких як герменевтика (теорія інтерпретації) та теорія культури. Інтерпретаційний підхід включає в себе три ключові концепції по відношенню до аналізу релігійної різноманітності, що називаються репрезентація, інтерпретація та реакція (representation, interpretation and reflexivity) [5].

Використовуючи наукові ресурси з теорії культури та історію досвіду описування релігії в західній літературі, вчені розробники та ті, що підтримували цей підхід, скептично відносяться до шляхів репрезентації «світових релігій», у період після Відродження, як до однорідних систем віри [6]. «Репрезентація» показує релігію гнучким чином в умовах взаємовідносин між індивідуумами та в контексті конкретних груп та більш широких релігійних традицій. Ця концепція реалізується через вивчення індивідуумів (носіїв релігійних традицій) в контексті різноманітних груп із якими вони асоціюються, та сприяє розвитку інформованості та розуміння релігійних традицій. В той же час, ключові концепції з релігійних традицій ілюструються прикладами з життя реальних людей та урізноманітнюють тим самим репрезентацію релігії конкретними історіями релігійної віри та практики [1].

Інтерпретаційний (interpretive) підхід розглядає культури та релігії як динамічні, ті що внутрішньо розвиваються, та ті що мають невизначені, неясні рамки своїх понятійних кордонів. Також враховується роль індивідуумів у можливості внесення особистих змін у формуваннях культури, що можуть бути пов'язані з різноманітними ресурсами, включаючи родовий досвід і традиції. Отже, релігія сприймається і розглядається одночасно, як стателе поняття і процес, що безперервно розвивається і змінюється згідно змін світу і людини зокрема. Пояснювальний підхід використовує одночасно напрямок «традиційного» плюралізму, де простежується ясна відмінність через присутність різних релігійних та етнічних груп у суспільстві та напрямок «модернізованого» плюралізму чи плюралізму «постмодерну» («modern» or «postmodern»), в якому індивідууми з різних релігійних витоків можуть використовувати ідеї з різних культур та практик, з різноманітних можливих ресурсів. Взаємодія двох вимірів: релігійних традицій та індивідуального досвіду дозволяє краще вивчити ідеологічну та духовну різноманітність всередині релігійних традицій [4].

Інтерпретаційний підхід широко розвивається за допомогою інтерпретаційної антропології (interpretive anthropology) та за допомогою теорії із герменевтики. Інтерпретаційною антропологією займалися такі вчені як Кліфорд та Джеймс, а вивчення герменевтики присвятили свої наукові праці Гедельєр та Рікоєр [2].

Інтерпретаційний підхід у навчанні має на меті заохочувати учнівську власну реакцію та конструктивну критику нових знань та вимагають умов, що дають висловитися учневі, дозволяючи їм збагатити їх погляди та бути здатними вивчати різні варіанти ідеології, способів мислення та вірувань, що вивчаються у класі. В свою чергу, зміст уроків це інтерактивна взаємодія між матеріалом, запропонованим учителем, знаннями та досвідом учасників. Цілі цього підходу вимагають методів навчання у формі обговорення яке буде включати в себе обговорення відмінностей та різниці, яку учні віднайдуть в процесі вивчення нового матеріалу. Цей підхід допомагає учням ознайомитися з різноманітністю поглядів. Як б відмінності не виникали між учнівськими поглядами на світ та способами життя, які вони вивчають, вони можуть мати точки зіткнення та перетину так само, як і спільні елементи [3].

Ключові позиції інтерпретаційного підходу полягають у тому, що релігійні традиції треба представляти не як однорідні та обмежені системи, а у спосіб, що визнає різноманітність всередині релігій та унікальність кожного їх члена, також враховувати той факт, що кожна особа зазнає багатьох впливів. Також від учнів не треба очікувати, що вони відкладуть свої власні переконання (як у феноменології), навпаки, вони мають порівнювати свої власні поняття з поняттями інших: «власне бачення учнів є невід'ємною частиною навчального процесу». І наступне, учні повинні провести переоцінку свого власного способу життя; вони мають критично ставитися до матеріалу, який вони вивчають; і вони мають усвідомлювати, які засоби вони використовують, розмірковуючи над природою свого навчання. Це три елементи розмірковування (рефлексії).

Одним з найяскравіших прикладів використання інтерпретаційного підходу є дослідницька робота проведена Кевіном О'Грейді яка називається «Навчання про інших», яка була розроблена у Великій Британії. Цей приклад показує розвиток інтерпретаційного підходу через застосування дієвого дослідження у школі. Протягом цього дослідження група вчителів працювала разом з К. О'Грейді при плануванні та оцінюванні теми релігійної освіти, тоді як дослідник одночасно збирав дані про чинники мотивації до навчання. Цю тему також можна було вивчати на уроках громадянської освіти. Тема, яку вивчав К. О'Грейді протягом свого наукового дослідження зі своїми учнями була пов'язана з ісламом. У школі майже не було учнів мусульман, незважаючи на те, що вона знаходилась у великому, культурно різноманітному місті, й 12-13 річні учні не мали ґрунтовних попередніх знань про іслам. Перед початком навчання вони додали власні запитання до шкільної схеми роботи, учні також записали, яким стилем навчання вони надають перевагу. Відповідно до цього були сплановані декілька перших уроків, і ці консультації повторювалися при вивченні двох наступних питань теми. Учні додатково розмірковували над тим, чого вони навчалися на уроках. Протягом усього навчання К. О'Грейді вів свій власний щоденник спостережень. Наприкінці дослідження було проведено опитування учнів про процес в цілому. Були отримані свідчення про те, що залучення учнів до проведення досліджень та планування уроків підвищило їх мотивацію.

Ще один аналогічний приклад використання інтерпретаційного підходу був розроблений в ході наукового експериментального дослідження під керівництвом науковця з Великої Британії Емі Вітол. Одним з найголовніших аспектів цього експерименту є мотиваційна складова педагогічного процесу, в якій учень безпосередньо бере участь, як «відправна точка» пізнавального процесу. Цей приклад ілюструє

застосування інтерпретаційного підходу, але у ньому також використовуються навички емпатії, діалогу та елементів кооперативного навчання. Задачею вчених педагогів було створити підхід до вивчення релігійної різноманітності, що допоміг би мотивувати учнів, яким бракувало складних завдань та викликів у навчанні. Його метою було не лише дати учням достатньо інформації, а й зацікавити їх матеріалом, який вони вивчають, щоб спонукати обдумати свої відповіді на ключові питання. Дослідження також мало на меті допомогти учням оцінити свої відповіді та відповіді інших і в результаті порівняння їх зі своїми початковими переконаннями.

Висновки. На основі проведеного педагогічного експерименту було зроблено висновок, що для того щоб мотивувати учнів, уроки з релігійної освіти повинні містити когнітивні розумові навички, такі як розв'язування проблем та дослідження. Усе навчання має бути гнучким і учні мають підходити до інформації відкрито, і їм має надаватися можливість відчувати і проявляти емпатію до носіїв інших релігійних традицій. Уроки повинні давати учням можливість думати та приймати рішення щодо знань, які вони здобули, і переносити інформацію з однієї галузі знань в іншу. Отже, завдяки проведеній експериментальній роботі Емі Вітол можна підсумувати найважливіші принципи, що повинні враховувати при проведенні уроків з предмету з релігійної освіти в школі, для того, щоб сприяти вихованню толерантності. Перший педагогічний принцип релігійної освіти: вивчення релігії має включати, де це можливо, головні принципи інтерпретаційного підходу, що стосується представлення, інтерпретації та розмірковування. Другий педагогічний принцип релігійної освіти: учні мають відчувати виклик у своїй роботі, щоб вони прагнули досягнути найвищого рівня знань, розуміння і розмірковування.

Використані джерела

1. Barth F., «Ethnic Groups and Boundaries» in «Process and Forms in Social Life: Selected Essays / F. Barth. – London : Routledge and Kegan Paul, 1981. – p.192.
2. Clifford James The Predicament of Culture, Cambridge (mass) / James Clifford // Harvard University Press, 1988. – p. 398.
3. Ipgrave J. (Eds) Religious Education Research through a Community of Practice: Action Research and the Interpretive Approach / J. Ipgrave, R. Jackson, K. O'Grady (Eds). – Miiinster, Waxmann, 2009. – p. 21-31.
4. Jackson R. Rethinking Religious and Plurality: Issues in Diversity and Pedagogy / R. Jackson. – London : Routledge Falmer, 2007.
5. Nesbitt E.M. Intercultural Education: Ethnographic and Religious Approaches / E.M. Nesbitt // Brighton Sussex Academic Press, 2009. – p. 20-31.
6. Said E. Orientalism / E. Said. – London, Routledge and Kegan Paul, 1978.
7. Tackson R. Hindu Children in Britain, Stoke on Trent / R. Tackson, E. Nesbitt, Trentham, 1993

Mazurenko K.

THE INTERPRETIVE APPROACH IN RELIGIOUS EDUCATION IN SCHOOLS OF GREAT BRITAIN

This article tells about the interpretive approach in teaching nonconfessional religious education in Great Britain. Its aims to provide methods for developing understanding of different religious traditions that can be used by all children of school age. The interpretive approach aims to increase knowledge and understanding and it sets out neither to promote account of the diversity that exist within religions and allows for the interaction of religion and culture, for change over time and for different views as to what a religion is. It can begin with examples from religious traditions, or it can begin with student's questions and concerns. The interpretive approach provides the three concepts of representation, interpretation and reflexivity.

Also the article describe the situation when religions are pictured flexibly in terms of a relationship between individuals, in the context of the various groups with which they are associated, informs an emerging understanding of religious traditions. Al the same time, key concepts from the religions are exemplified and enlivened through the consideration of particular examples of religious faith and practice. Approaches to teaching and learning aim to encourage reflection and constructive criticism and require methods that give a voice to pupils, allowing them to gain insight from their peers and to be able to examine different ideas of truth held within the classroom. The content of lessons is thus an interactive relationship between material provided by the teacher and the knowledge and experience of participants. The approach aims for a conversational form of learning which can accommodate diversity and difference.

Part of the reflexive process is to be able to engage critically with that which is studied. The management of such critical work is an important pedagogical issue, especially in teaching situations that are strongly pluralistic. Pupils need to learn how to be criticism as an element of reflexivity is pupil's involvement with reviewing study methods. This can reveal issues of representation and can also generate creative ideas for improvement, in the presentation of material studied to others.

Key words: *the interpretive approach, nonconfessional religious education, methods, representation, interpretation, reflexivity.*

Стаття надійшла до редакції 15.03.2017 р.